

SPECIÁLNÍ PŘÍLOHA HN

KUTNÁ HORA

30 let v UNESCO

Kutná Hora je historicky výjimečná v několika ohledech. Letos slaví 30 let od svého zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO.

Od stříbra k tabáku

Kutnohorský tabák má 200letou historii. Philip Morris dnes navazuje inovacemi a přesouvá výrobu k bezdýmným produktům.

Tabákový průmysl

Miroslava Kohoutová
miroslava.kohoutova@economia.cz

Od kláštera k nikotinovým sáčkům. Proměny tabákové továrny v Sedlci

Ještě dříve, než se rozrostl v kutnohorské Sedlci tabákový závod, býval tu cisterciácký klášter. Ten se roku 1882 proměnil na centrum tabákové výroby v Čechách. Zakladatelem byl pravděpodobně Filip, hrabě Kolowrat Krakovský, nejvyšší zemský úředník v Čechách. „Ten v letech 1768–1769 krátce poté, co koupil jeníkovské panství, nechal postavit nový zámek, kde zřídil státní továrnu na tabák. V roce 1812 byla přemístěna do Sedlce“, upřesňuje Kateřina Vavrušková z Českého muzea stříbra v Kutné Hoře.

Na počátku 19. století byla sláva kutnohorského stříbra dávno pryč. „Kutná Hora byla v této době městem drobných řemeslníků, jedinou větší manufakturou byla Breuerova kartounka, tedy první regionální továrna na barevný potisk látek (modrotisk). Zřízení tabákové továrny tak přineslo opravdu výrazné oživení pracovního trhu a částečně i příliv nových obyvatel“, říká Josef Kremla z Českého muzea stříbra v Kutné Hoře a doplňuje, že další větší továrny vznikaly ve městě až kolem poloviny 19. století.

Výroba se postupně rozšiřovala, nechala vzniknout novým budovám a položila základ rozlehlému areálu, v němž svého času pracovalo až 2700 zaměstnanců, převážně z Kutné Hory.

„Továrna se stala nejvýznamnějším celostátním dodavatelem tabákových produktů. I proto se ústředí Československého tabákového průmyslu umístilo po roce 1948 do Kutné Hory. Ostatní továrny se té kutnohorské podřizovaly. Zároveň zaměstnávala opravdu mimořádné množství žen, které měly uplatnění přece jen dost omezené“, uvádí Josef Kremla.

Sociální zázemí i rozvoj zaměstnanců

Tabáková továrna byla už od počátku vzniku poměrně progresivní a zakládala si na dostatečném zázemí pro dělníky. V 19. století už byla sociální péče ve výrobně na vysoké úrovni. „V roce 1887 byla zřízena tovární kuchyň, kam chodívalo dělnictvo na odpolední polévky. V roce 1892 byl postaven dům pro ekonoma a úředního sluhu“, říká Vavrušková s tím, že o dva roky později vznikly v závodu i parní a vanové lázně. V roce 1901 se otevřela dokonce dělnická knihovna.

Myslelo se ale i na zdraví zaměstnanců. „V roce 1924 byl založen Tovární fond nemocenský a péče-léčebný. Přímo v továrně sídlila Nemocenská pojišťovna, která měla vlastní ordinaci síň i se zubní lékařkou a později s praktickým lékařem“, upřesňuje Vavrušková, která dodává, že vznikly i takzvané Dělnické kolonie. Řídil je nemocenský ústav a každoročně vysílal slabé či nemocné děti pojištěnců do dětských kolonií a ozdravoven. „A to převážně na náklad nemocenského ústavu“, uvádí Vavrušková.

Od 90. let 19. století dostávali své odškodnění i invalidé, od roku 1909 měli pracovníci nárok na starobní důchod a o rok později mohli zaměstnanci uplatňovat také nárok na placenou dovolenou. „Podporu zasílala tabáková režie dále školám a jeslím. V poválečné bytové nouzi vystavělo Ústřední ředitelství pro sed-

lecké zaměstnance v roce 1928 tovární obytný dům pro 20 partají“, dodává Vavrušková.

Cigarety se začaly v tabačce vyrábět v roce 1882, zprvu ručně, poté strojově. Ještě ve svém 100. výročí trvání v roce 1912 slavila tabáková továrna velký národohospodářský úspěch, zaměstnávala 2117 dělníků, kteří vyráběli 311 milionů cigaret ročně. Velký rozmach pozastavila až první světová válka, kdy většina mužů narukovala a práci zastávaly pouze ženy.

„Mnohdy se dělnice masově zúčastňovaly různých demonstrací, většinou proti zdražení. Jedna z největších byla v červenci 1918, kdy spolu se zaměstnanci továrny na obuv stávkovaly proti snižování dávek chleba a vývozu brambor z okresu“, vypráví Vavrušková.

Kouření chmele a bukového listí

Během války pocítili válečná omezení i samotní kuřáci, když byl do cigaret přidáván chmel

a do dýmkového tabáku bukové listí. V roce 1915 dostávali přednostně kuřivo vojáci a horníci, čímž rychle rostla poptávka u civilního obyvatelstva. „Není proto divu, že se po válce obnovila opět výroba šňupavých tabáků. V meziválečném období se produkce opět rozjíždí. Zavádějí se nové stroje, tentokrát vyrobené na domácí půdě, například firmou Škoda Plzeň“, popisuje vývoj Vavrušková.

Velké změny pro tabákovou továrnu nastaly v roce 1938 po obsazení Sudet. Všechny pohraniční tabákové továrny zabrala německá říše, což si vynutilo zvýšení výroby v Sedlci. Posílili ji jak zaměstnanci tabákové režie, tak také pracovníci finanční a celní správy z těchto oblastí. „V roce 1941 končí téměř po 100 letech výroba doutníků. Téhož roku byl zaveden přidělový systém“, líčí Vavrušková.

Během okupace byla řada továren poškozena nebo zničena. Tabákové výrobky se staly nedostatkovým zbožím, což vedlo k rozšíření černého trhu. Cigarety často nahrazovaly platidlo. „Po roce 1948 ovlivnila politická situace i tabákový průmysl. Došlo ke znárodnění a skončilo období takzvané tabákové režie – monopolu řízeného ministerstvem financí“, říká Vavrušková.

S rozvojem technologií se měnila i výroba cigaret. V roce 1963 se tak kuřáci konečně dočkali cigaret s filtrem, které se v kutnohorském závodě začaly vyrábět. Jejich obliba raketově rostla a už v roce 1971 tvořila více než polovinu celkové produkce závodu.

„Jejich výroba si vyžádala zavedení nových technologií a nákup zahraničních strojů. Krátké, dlouhé a „king size“ cigarety s filtrem tvořily na začátku 70. let už převážnou část výroby. Známé bezfiltrové „startky“, které byly určeny pouze pro český a slovenský trh, vytlačily postupně filtrové „klejky“,“ vzpomíná Vavrušková.

Ačkoliv cigarety Clea představovaly hlavní produkt sedlecké továrny, symbolem prestiže se postupně stávaly Sparty v „tvrdém obalu“, které se svou chutí podobaly západním typům cigaret. Tyto dvě značky tvořily dohromady v roce 1985 přibližně 85 procent veškeré produkce. Ve stejném roce je posílila i další populární značka Petra.

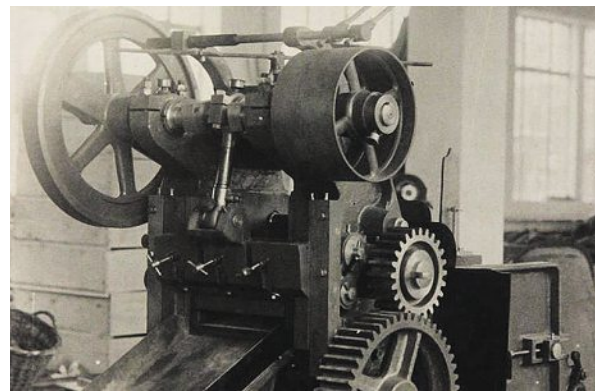
Druhá největší zahraniční investice

Po sametové revoluci se majetkové poměry závodu změnila a v roce 1992 získala areál nadnárodní společnost Philip Morris International (PMI). Nákup akcií a investice přesahující 420 milionů dolarů představovaly druhou největší zahraniční investici v 90. letech v Československu a zároveň největší americkou ve střední Evropě.

Tradiční výroba cigaret však dnes ustupuje bezdýmým alternativám. V červnu 2023 oznámili generální ředitel PMI Jacek Olczak a prezident pro Evropu Massimo Andolina záměr investovat zhruba miliardu korun do modernizace kutnohorského závodu a nasměrovat jej k výrobě bezdýmých produktů.

Konkrétní podoba byla představena v lednu 2025: plán na rozšíření závodu o výrobu nikotinových sáčků a vybudování laboratoří pro zajištění nejvyšších standardů kvality.

„Letos probíhá první fáze projektu s využitím 40 milionů dolarů na instalaci nových linek a infrastruktury. Produkce nikotinových sáčků pro komerční prodej by měla začít na začátku roku 2026“, říká člen představenstva Philip Morris ČR a ředitel závodu v Kutné Hoře Serhan Kilic. V roce 2026 se má výroba zdvojnásobit. Celková investice tak dosáhne v letech 2025–2026 80 milionů dolarů.

Kutnohorská tabačka
vyrábí tabákové produkty v areálu bývalého cisterciáckého kláštera už více než 200 let. Od klasických produktů už závod postupně přechází k bezdýmým alternativám.
Foto: PMI

► Historie

Zuzana Keményová

zuzana.kemenyova@economia.cz

Kutná Hora – město dvou katedrál srovnatelné jen se středověkou Paříží

Už při pohledu na mapu je vidět, že je Kutná Hora výjimečná. Její půdorys netvoří geometricky souměrná síť ulic kolem pravoúhlého náměstí, jako je tomu například v Kolíně, Čáslavi a dalších městech, která se zakládala za vlády Přemysla Otakara II. Kutná Hora totiž nebyla založená, ale rostla spontánně, jako montánní, tedy hornické město.

„Její půdorys vznikl v několika fázích podle toho, jak se zástavba postupně vyvíjela,“ říká Aleš Pospíšil, historik umění, památkář a zároveň autor několika publikací o tomto starobylém středočeském městě, který zde profesně působí 25 let. Kutnohorský půdorys tedy místo pravidelné šachovnice připomíná spíše nepřehlednou, spleť ulic změtí uliček a náměstí, která vznikala s ohledem na dobývání a zpracování stříbrné rudy ve středověku.

Prakticky vše v Kutné Hoře bylo ovlivněno hornictvím, stříbro se zde aktivně těžilo od 13. do 16. století. Jádrem Kutné Hory je masivně poddolované, což se projevovalo na statice staveb. I proto stavitelé velké a významné objekty posadili na skalní lavici, která se rozprostírala na jižním okraji města.

„To je další charakteristický znak Kutné Hory – všechny důležité stavby jako Vlašský dvůr, arciděkanství, kostel svatého Jakuba, Hrádek, jezuitská kolej a chrám svaté Barbory jsou umístěny de facto v jedné obloukové linii, to vše uvidíte v celistvém panoramatu od říčky Vrchlice,“ popisuje Pospíšil. Přehledné panorama, kde se vedle sebe řadí nejvýznamnější památky města, bylo oblíbené například u vedutistů, tedy novověkých malířů měst a scenerií.

Kutná Hora je výjimečná i architektonickou kvalitou památek, v tomto ohledu je srovnatelná ze všech českých měst prakticky jenom s Prahou. „Blízkost obou měst i skutečnost, že Kutná Hora byla v minulosti pokladnicí Českého království, způsobily vzájemné výměny nejvýznamnějších umělců své doby,“ vysvětluje Pospíšil.

Hned dvě katedrály kousek od sebe

Kutné Hoře se říká také město dvou katedrál. To díky chrámu svaté Barbory, na kterém se podílel i královský stavitel Benedikt Ried, a katedrále Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele v Sedlci, kterou na počátku 18. století přestavěl ve stylu barokní gotiky Jan Blažej Santini-Aichel.

~
Do obnovy historického jádra Kutné Hory se od roku 1995 investovalo z veřejných prostředků přibližně pět miliard korun.

„Jsou to dvě stavby katedrálního typu na dohled od sebe, což je srovnatelné jen se středověkou Paříží,“ podtrhuje Pospíšil. Přitom stavební typ katedrál představoval v dějinách architektury vrchol, kterého lidstvo dosáhlo technickou vyspělostí, uměleckým citěním a náboženskou vírou. To dokazuje, jak významné společenství v tehdejší Kutné Hoře působilo.

Oproti tomu toto město mělo namále v období socialistické éry. „Objevíli jsme archivní zprávu z roku 1966, která mířila k rukám nejvyšších komunistických funkcionářů. Píše se v ní, že historickému jádru města hrozí zánik mimořádných kulturních a ekonomických hodnot. Kutná Hora byla odborníky pokládána za stavebně nejvíce ohrožené město v Československu,“ parafrázuje Pospíšil znění zprávy tehdejších památkářů. Naráželi tím na fakt, že se začalo ozývat poddolování města vzniklé po těžbě stříbra, se kterým se Kutná Hora potýkala dlouho a vyřešila jej až pozdější rozsáhlá sanace podzemí. Ještě v roce 2012 se však několik metrů od morového sloupu propadlo důlní dílo.

Do oprav šlo až pět miliard korun

Zásadní byl pro město stříbra rok 1995, kdy historické jádro s chrámem svaté Barbory a katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci byly zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Díky tomu se nejen zvedl cestovní ruch, ale především to znamenalo, že se do památek a jejich důkladné obnovy začalo masivně investovat.

Celkově se podařilo obnovit až dvě stovky měšťanských domů, obě již zmíněné katedrály a z jezuitské koleje, která sloužila vojenské posádce, se stala galerie moderního umění. „Na základě dostupných informací jsme odhadli, že od roku 1995 se do obnovy historického jádra investovaly přibližně čtyři miliardy korun z veřejných prostředků. Ale částka nezahrnuje soukromé investice do měšťanských domů, což může být další miliarda nebo i více,“ vypočítává Pospíšil.

Obnovou dlažeb prošlo až třicet ulic a několik náměstí, což má prý vždy velmi pozitivní dopad na podobu města. „V ulici se může objevit několik opravených fasád, ale když se vymění asfaltový povrch za dlažbu, historický výraz i technické fungování jsou hned úplně jiné,“ je přesvědčen Pospíšil.

Zvýšení zájmu turistů se aktuálně projevuje tím, že sedlecká kostnice od října přechází na časové úseky, takzvané time sloty, které si návštěvníci volí již při koupi vstupenky. Správce objektu, kterým je Římskokatolická farnost Kutná Hora – Sedlec, se tím snaží předejít přetížení prostoru turisty v nejexponovanější časy. V roce 2019 se totiž návštěvnost kostnice přiblížila k hranici půl milionu návštěvníků ročně, což je podle Pospíšila na takový typ objektu neúnosné.

Historik však oceňuje, že sama kutnohorská radnice má speciální oddělení a fond na regeneraci památek, kam každý rok posílá dva miliony korun z rozpočtu a který je určený

Historik umění Aleš Pospíšil říká, že Kutná Hora je výjimečná hned v několika směrech. Vznikala živelně, tedy má nepravidelný půdorys. A ještě ji zdobí dvě katedrály. **Foto: HN – Václav Vašků**

na obnovu historických objektů pro soukromé vlastníky a církve.

Stejně pozitivně funguje Nadace Kutná Hora – památka UNESCO, která se věnuje prezentaci památkových hodnot města a edukaci pro všechny věkové skupiny, od základních škol po širokou veřejnost, v rámci tematických kurzů v Dačického domě.

„Velkým minusem je však nedostatečná legislativa a absence dokumentů, které by město chránily před developerskými projekty, jež se zde v posledních letech velmi rozmáhají,“ upozorňuje Pospíšil.

V 90. letech přišel Philip Morris

Devadesátá léta však byla pro Kutnou Horu zásadní i z dalšího důvodu a tím je příchod tabákové společnosti Philip Morris. Cigarety se v Kutné Hoře vyráběly už v 19. století, ovšem v roce 1992 Philip Morris International vstoupil většinovým podílem do kutnohorského státního podniku Tabák a převzal také výrobní závod, takzvanou kutnohorskou Tabačku.

„Za čtvrtstoletí moji spolupráce s Philip Morris ČR konstatuji, že se společnost o svůj majetek stará příkladně. Patřilo k zásadním rozhodnutím, že když fabriku v 90. letech převzali, z konventní budovy udělali sídlo managementu, nikoli výrobní prostor, jak do té doby fungoval,“ vzpomíná Pospíšil. Také má v živé paměti, jak firma přišla s otázkou obnovy střešních krytin na památkově chráněných budovách v areálu. „A já jim na základě historických podkladů tam, kde byl do té doby plech, stanovil břidlicovou krytinu, což je jedina z nejdražších. Nebo v případě Santiniho hodinové věže uměle patinovanou měď z Finska. A oni bez jakýchkoliv lícací nechali pokrýt budovu konventu 2,3 tisíce metrů břidlicové krytiny a na věž přišla třikrát dražší měď,“ říká s povděkem Pospíšil.

Počítačová hra láká turisty

V současnosti se však objevil nový impuls, který vedl k prudkému vzestupu zájmu o toto

město. Jde o turismus spojený s počítačovou hrou Kingdom Come: Deliverance II. Děj pokračování tohoto oblíbeného RPG ze středověku je totiž zasazen mimo jiné právě do Kutné Hory.

„Například hradu Trosky, kde příběh začíná, se také několikanásobně zvýšila návštěvnost. A tady v Kutné Hoře tipuji, že návštěvníků přijíždí o 20 procent více. Podle mých informací měly některé kutnohorské památky po vydání hry podobnou návštěvnost jako v období před koronavirovou pandemií,“ kvituje historik Pospíšil, který pro společnost Warhorse Studios v rámci vývoje hry připravoval podklady k vybraným objektům v Kutné Hoře a Sedlci.

Sedlecká katedrála je neprávem opomíjená

Nejnávštěvovanější památkou Kutné Hory je slavný pozdně gotický chrám svaté Barbory, který se stal symbolem města. Mezi turisticky velmi oblíbená místa patří také již zmíněná sedlecká kostnice, která láká svým unikátním interiérem dekorovaným lidskými kostmi.

Ovšem podle kunsthistorika Pospíšila jsou v Kutné Hoře i jiné stavby, které stojí za to vidět, ale turisté je často minou. Jednou z nich je katedrála v Sedlci, respektive kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele. Jde o pětিলodní baziliku katedrálního typu vzdálenou asi dva kilometry severovýchodně od středu města, která je rovněž pod ochranou UNESCO. Sedlecká katedrála stojí dnes mimo dění i proto, že byla několik desetiletí uzavřena, následně probíhala obnova a veřejnosti se otevřela až v roce 2009.

„Stojí ve stínu kostnice i ostatních památek Kutné Hory. Ovšem je to výjimečná architektura například proto, že jde o jednu z prvních staveb s katedrálním půdorysem v této části Evropy. A také proto, že rekonstrukce chrámu patří k prvotinám v díle architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichela, který patří ke stěžejním tvůrcům středoevropského baroka,“ doporučuje Aleš Pospíšil.

Fotogalerie

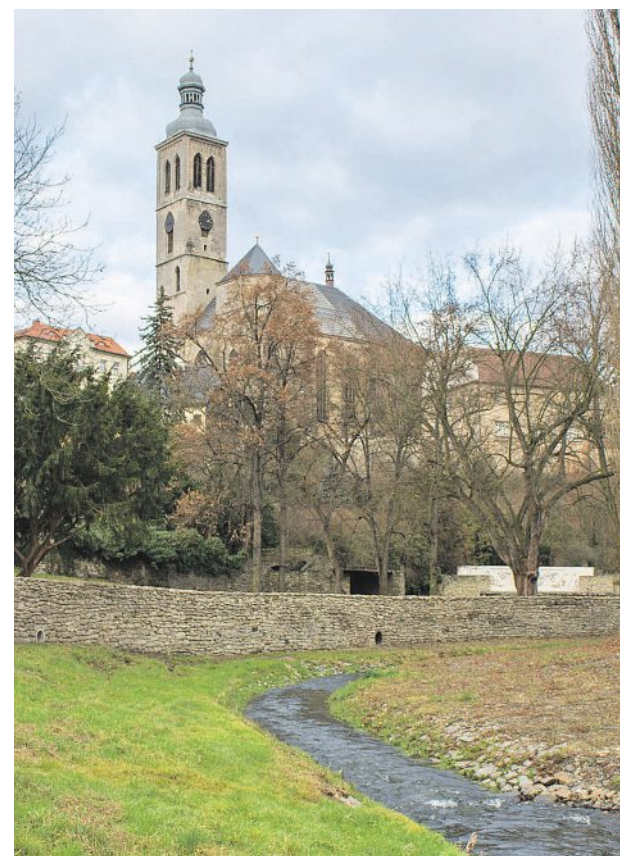
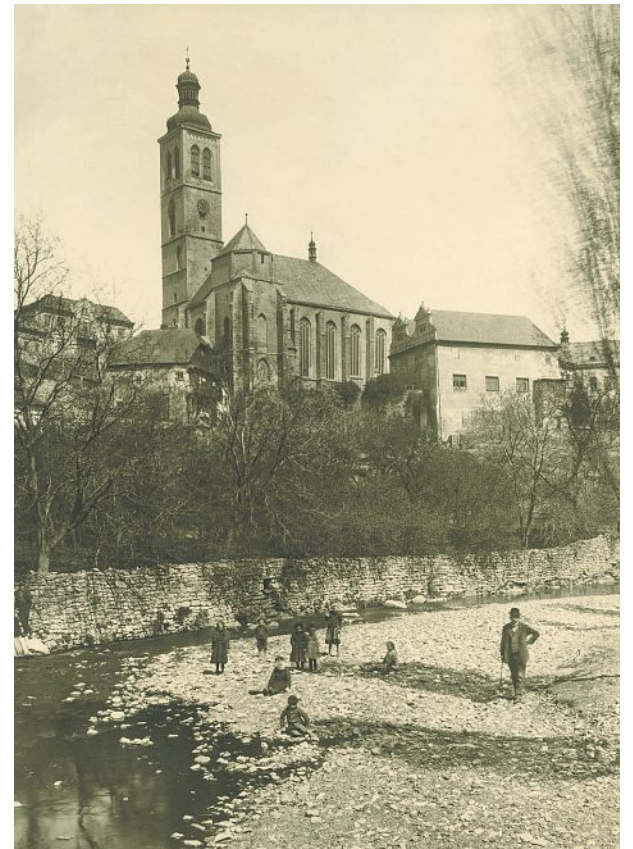
Stříbrné město v proměnách času. Jak se rodil nový lesk památek

Alena Dušková

alena.duskova@economia.cz

Kutná Hora přitahuje turisty svou jedinečnou, převážně gotickou architekturou jako magnet. Každý den zaplní její křivolaké uličky a kochají se působivými kulisami města. Dominanty, za nimiž návštěvníci míří, ale v minulosti prošly řadou krizí. Poznamenaly je husitské války, útlum těžby stříbra, požáry, nešetrné přestavby i nedostatečná památková ochrana v době minulého režimu. Teprve rozsáhlé opravy spojené se zápisem na seznam UNESCO jim od 90. let navrátily ztracený půvab i někdejší lesk. Obnovy a regenerace se kromě chrámu svaté Barbory a dalších památek dočkalo i historické jádro města včetně přilehlých ulic.

Chrám Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele. Původně trojlodní bazilika byla zničena v době husitských válek. Přestavbou prošla v době baroka. Na proměně katedrály se podílel architekt Jan Blažej Santini.

Kostel svatého Jakuba. Pochází ze 30. let 14. století a původně se nazýval Vysoký. To díky severní věži, která měří 85 metrů. Druhá zůstala zřejmě kvůli nestabilnímu podloží nedostavěná.

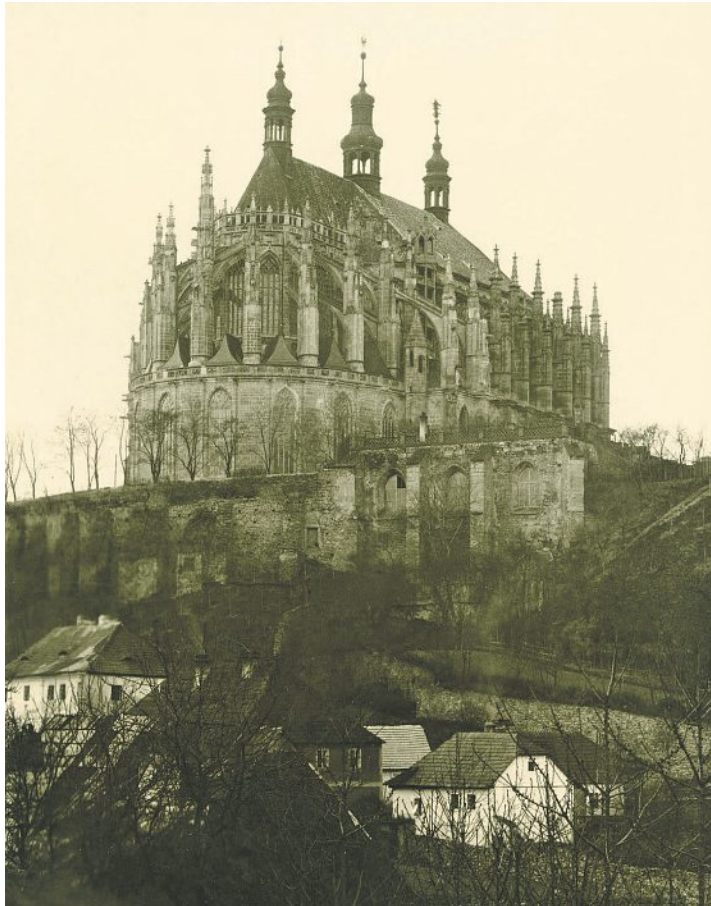
Podloubí na Palackého náměstí.

Černobílý snímek zachycuje odkrývání zazděného loubí v 60. letech 20. století. Podloubí domu čísla popisného 97 je podepřené sloupem z pozdně gotické radnice, která v roce 1770 shořela.

Chrám svaté Barbory.

Pohled na katedrálu z takzvané Královské procházky. Černobílý snímek z roku 1890 zachycuje ještě sedlovou střechu chrámu.

Ta byla na přelomu 19. a 20. století nahrazena z iniciativy Archeologického sboru Vocel třemi gotickými stany.

Hrádek. Původně gotická tvrz byla ve 14. století přestavěna na patricijské sídlo. Před budovou stála ohradní zeď s vraty, která byla v roce 1934 odstraněna. V současnosti je Hrádek sídlem Českého muzea stříbra v Kutné Hoře.

Kamenný dům. Černobílý snímek patricijského domu s předhusitskými základy pochází přibližně z roku 1895.

► Rozhovor

Anežka Hesová

anezka.hesova@economia.cz

Lidé tu chtějí bydlet. Kutná Hora musí řešit byty a dopravu, říká její architekt

Do Kutné Hory dojíždí ze severních Čech, sám pochází z Roudnice nad Labem, kde také působil jako městský architekt, než se této role před pěti lety chopil právě ve středočeském „stříbrném městě“.

Petr Janoš pozoruje, jak se z Kutné Hory postupně stává součást širšího prstence okolí Prahy, tedy perspektivní sídelní lokalita. „Zóna vyhledávaných měst kolem hlavního města se stále rozšiřuje a Kutná Hora do ní začíná spadat, takže přitahuje investory,“ všímá si městský architekt.

Zpočátku na to město nebylo připravené a u prvních větších developerských projektů podle něj nedokázalo uhájit veřejné zájmy dostatečně. „Bojovali jsme o každý strom, abychom přesvědčili investora, že místo parkovacích míst tam má být i nějaká zeleň,“ popisuje Janoš. Dnes už má ale Kutná Hora zpracované zásady pro spolupráci s investory. Ti také městu přispívají podle stanovených koeficientů na rozvoj veřejné infrastruktury.

Současnou a plánovanou bytovou výstavbu už Janoš hodnotí jako povedenou a investice do bydlení považuje pro rozvoj města za klíčové, podobně jako zlepšení dopravní infrastruktury a udržení života i v památkově chráněné zóně historického centra města.

V Kutné Hoře jste se v roce 2020 stal prvním městským architektem, předtím jste ale na stejné pozici pracoval v Roudnici nad Labem. Co jste ze své předchozí zkušenosti mohl přenést do Kutné Hory a co jste naopak musel budovat od začátku?

Práce městského architekta je vždycky založena na spolupráci s vedením města i úřadem jako takovým. A musím přiznat, že na mém předchozím působišti to nebylo úplně zaběhnuté, spolupráce s některými odbory příliš nefungovala. Ani na politické úrovni tam nebyl konsenzus, že město chce a potřebuje svého architekta. Oproti tomu v Kutné Hoře to bylo nastaveno od začátku velice dobře.

Větší česká města už většinou svého městského architekta mají, často je to ale první generace, která svým způsobem tuto pozici definuje. Jak byste roli městského architekta charakterizoval vy?

Městský architekt by měl koordinovat rozvoj a strategické záměry města v oblasti urbanismu tak, aby se v nich dala udržet dlouhodobější linie. V Kutné Hoře teď například připravujeme nový strategický plán a mým úkolem je zajistit vzájemný soulad s územním plánem, aby oba dokumenty měly udržitelnou vizi. Politické vedení radnice se většinou obměňuje, ale městský architekt by měl být na těchto změnách nezávislý, aby zajistil kontinuitu nejdůležitějším záměrům, které město posouvají.

Když jste nastoupil, město zrovna přijalo nový územní plán, takže mnohé záměry už byly dané. Jaký byl potom váš manévra-

cí prostor a možnost přinášet do plánování něco nového?

Územní plán Kutné Hory byl v době mého nástupu už projednaný a schválený, v té fázi už nebylo možné ho měnit. Ale v rámci výběrového řízení na městského architekta jsme jako kandidáti dostali za úkol ho zhodnotit a připomínkovat.

Jaké vysvědčení jste mu dal?

Poukázal jsem na některé jeho nedostatky, které se nyní už bohužel projevují v praxi. Z urbanistického hlediska totiž není moc progresivní a hlavně není nastaven proinvestičně. Nejsou v něm stanoveny transformační zóny, které by umožňovaly proměnu například průmyslových lokalit na obytné. V některých plochách chybí výškové regulativy, což je zrovna v Kutné Hoře poměrně velký problém, protože celkové panorama města může být negativ-

ně ovlivněno i budovami, které nejsou přímo v památkové rezervaci. Celkově si myslím, že zpracovatel k tomu přistupoval jako ke tvorbě územního plánu pro jakékoliv libovolné město a nezohlednil v něm specifika Kutné Hory jako památky UNESCO.

Od zapsání Kutné Hory na seznam světového dědictví UNESCO letos uplynulo třicet let. Jak se tu z vašeho pohledu daří skloubit péči o historické památky se snahou o moderní výstavbu?

Památková péče je v Kutné Hoře příkladná. Na putovní výstavě, která se k tomuto jubileu instaluje na různých veřejných místech, je názorně vidět, jak se za těch třicet let město proměnilo. Budovy, které byly v devadesátých letech v žalostném, v podstatě havarijním stavu, se podařilo ukázkově obnovit. Zároveň bych ocenil, že ve většině případů tu není přístup památkové péče příliš rigidní, umožňuje například půdní vestavby, ve kterých mohou žít lidé. Centrum si díky tomu zachovává historický ráz a zároveň je živé.

Obnova památek, do kterých město v poslední době investovalo, se podle mě velmi vydařila. Jednalo se například o rekonstrukci Vlašského dvora, Sankturinovského domu nebo ještě dříve Dačického domu.

Jak byste popsal obyvatele Kutné Hory a jak nad nimi jako architekt přemýšlíte?

V rámci přípravy strategického plánu jsme si nechali zpracovat analýzu, ze které vyplynulo, že obyvatelstvo Kutné Hory se hodně obměňuje. V porovnání s jinými městy je tu každoročně výrazný odliv a zároveň příliv obyvatel, řádově jsou to stovky až tisíce lidí, což je u dvacetitisícového města vysoké číslo. Mladí

lidé pochopitelně odcházejí za studiem nebo za prací a rodiny se sem zase stěhují, protože Kutná Hora už začíná spadat do širší oblasti, ze které se dá dojíždět do práce do Prahy. Není to sice ten užší prstenec kolem hlavního města, ale pořád je to pro dojíždění docela příznivé. Navíc jsou tu i zajímavé pracovní příležitosti díky působení firmy Philip Morris, takže někteří zaměstnanci sem naopak dojíždějí z Prahy.

Na složení a život obyvatel má velký vliv právě doprava. Jak ji v Kutné Hoře hodnotíte?

Ukazuje se, že pohyb uvnitř města tvoří v Kutné Hoře 80 procent veškeré dopravy v pohybu, což je v porovnání s jinými městy hodně. Jsou to lidé, kteří vozí děti do školy, jezdí do práce nebo do města na úřady. Tranzitní doprava je tu minimální, protože hlavní komunikace je odsunutá mimo město.

Je tu ale složitá topografie a ta příliš nenahrává cyklistice, takže tu není moc široká síť cyklostezek. Sednout ve městě na kolo a někam si dojet je v Kutné Hoře zatím obtížné. Lidé v produktivním věku jezdí bohužel převážně autem, přestože i městská hromadná doprava se v posledních letech dost zlepšila. Od každého rychlíku jezdí autobusy do centra, k nemocnici nebo k průmyslové zóně na Karlov. Já sám tyto spoje rád využívám, ale potkávám v nich spíše turisty, studenty a seniory.

V Kutné Hoře se také připravuje rekonstrukce hlavního vlakového nádraží a elektrifikace trati do stanice Kutná Hora – město. Co všechno s touto proměnou souvisí?

Už několik desetiletí se tu plánuje takzvaný Kutnohorský oblouk, který by měl zajistit

~
Obyvatelstvo Kutné Hory se hodně stěhuje, za posledních patnáct let se obměnila polovina města.

přímé vlakové spojení mezi zastávkou Kutná Hora – město a Prahou. Město kromě toho připravuje investice do rekonstrukce obou nádraží. U hlavního nádraží vznikne na Malínské straně odstavné parkoviště, před nádražím potom malý autobusový terminál. Cyklostezku kolem Vrchlice chceme prodloužit až k hlavnímu nádraží a zpříjemnit i přístup pro chodce, takže k vlaku se pak lidé snadno dostanou nejen autem, ale i autobusem, pěšky nebo na kole.

Také u nádraží Kutná Hora – město vznikne autobusový terminál a postupně se sem přesunou spoje ze současného autobusového nádraží, které není na vyhovujícím místě.

Proměny města je někdy náročné plánovat společně s jeho obyvateli. Jaký přístup se vám osvědčil v oblasti participace a komunikace?

Při rozhodování o velkých investicích a konkrétních záměrech je možné přizvat veřejnost až ve fázi, kdy je k čemu se vyjadřovat. Takže nejdřív musíme dát architektonické studie dohromady, aby dávaly smysl v souladu se směrem, kterým se město rozvíjí. Pak ale vždycky proběhne veřejná prezentace a konzultace s občany.

V nedávné době jsme takto například připravovali obnovu sportovního hřiště ve čtvrti Hlouška a veřejnost k tomu měla velmi relevantní připomínky, které jsme později zapracovali do realizace projektu.

Historický skvost i dobrá adresa. Městský architekt Petr Janoš vidí v Kutné Hoře potenciál a přál by si, aby její obyvatelé neměli důvod se odstěhovat za prací nebo za lepšími příležitostmi jinde.

Foto: HN – Václav Vašků

► Udržitelné město

Miroslava Kohoutová

miroslava.kohoutova@economia.cz

Kutná Hora přechází k elektromobilitě. Plánuje i revitalizaci říčky Vrchlice

Město s bohatou historií a statusem památky UNESCO se v posledních letech stává také symbolem moderního přístupu k udržitelnosti. Kutná Hora postupně přechází na elektromobilitu městské hromadné dopravy – například sídliště Šipší se stane lokalitou obsluhovanou již výhradně elektrickými vozidly. Součástí této strategie je i investice přesahující 100 milionů korun do revitalizace toku řeky Vrchlice.

Šetrný přístup se stává pro Kutnou Horu standardem a cestou, jak ho posouvat, je i změna v systému odpadového hospodářství. „V oblasti nakládání s odpady se město výrazně posunulo. Zavedli jsme door to door systém svozu odpadu (místo centrálních kontejnerových stání na ulici má každá domácnost k dispozici vlastní nádoby – pozn. red.), který vedl k výraznému zvýšení podílu tříděné složky. Naopak setrvale klesá objem směsného komunálního odpadu,“ říká starosta města Lukáš Seifert.

„Naprostě klíčová je postupná změna myšlení a vnímání udržitelnosti jak pro tvorbu politiky, tak pro investiční akce nebo další záměry. Mnohem více se zohledňuje otázka nákladů na provoz a dopady našeho konání na životní prostředí,“ doplňuje ke směřování města směrem k udržitelnosti Seifert.

Oproti jiným městům je udržitelnost historických sídel, mezi které se Kutná Hora řadí, mnohem složitější výzvou. Město disponuje rozsáhlou památkovou rezervací, ke které patří i ochranné pásmo zasahující většinu jeho plochy. „Je proto potřeba vnímat, že máme oblasti, kde nejsou možné jakékoliv úpravy typu zateplení nebo osazení fotovoltaikou. Naopak prověřujeme možnosti, jak v budoucnu zásobovat centrum města prostřednictvím centrálních rozvodů tepla v kombinaci s účinným zdrojem,“ uvádí starosta s tím, že schopnost vyřešit tuto otázku rozhodne, zdali bude centrum Kutné Hory i další stovky let místem života, nebo pouze skanzenem.

Elektrické autobusy uvnitř i vně města

Kutná Hora se stala jedním z prvních měst, kde vnitřní autobusové linky obsluhují elektrobusy a od letošního roku pak zcela nová moderní flotila, která zajišťuje lokálně bezemisní provoz. Elektrické autobusy obsluhují zejména místní linku 801, ke které přibude linka 802. Tyto dvě trasy doplní od října linka obsluhující i okolí města.

„Například sídliště Šipší se stane lokalitou obsluhovanou již výhradně elektrickými vozidly,“ zdůrazňuje Seifert. Oproti využití vodíku vidí budoucnost v technologiích, jakými je například parciální trolejbus nebo parciální vlaková doprava, kdy se kombinují baterie s úseky s trakčním vedením.

„Postupným nákupem techniky a vozidel zahajujeme přechod k elektromobilitě všude tam, kde v tom vidíme smysl. A za naprostě zásadní rovněž považují investici do dopravy,

a to prostřednictvím připravovaných multimodálních terminálů kombinujících železniční a autobusovou dopravu spolu s elektrifikací místní železniční trati,“ dodává starosta.

Ve spolupráci se společností Philip Morris ČR se městu zároveň podařilo pořídit elektrické vozidlo pro svoz odpadu. „Od jeho provozu očekává zejména tichou jízdu a provoz tak, aby v brzkých ranních hodinách nerušil vibracemi a emisemi občany města. Dalším cílem je posilovat flotily lokálně bezemisních aut v oblasti městských společností, obdobně tomu je i u vybavení a nástrojů,“ doplňuje Seifert.

Revitalizace toku řeky Vrchlice

Aktuálně vzniká nový strategický plán města, který klade důraz na budoucí směřování i koncept města krátkých vzdáleností. Opírá se o detailní analýzu vycházející z miliard dat, která mapují místní prostředí. „Věřím, že se už

fauna a flóra mimořádně unikátní. V minulosti došlo k narovnání toku řeky a snahou města nyní je navrátit řece přírodě blízkou podobu,“ vysvětluje Seifert.

První etapa úpravy toku se podle starosty zaměří na přibližně 450 metrů dlouhý úsek v samotném centru Kutné Hory, pod chrámem svaté Barbory, Vlašským dvorem a u Nových Mlýnů. Plán počítá s vytvořením soustavy jezů, tůň a dalších prvků, které zpomalí tok a umožní její zadržení v krajině. Tím i přispějí k obnově přirozeného vodního režimu. Součástí projektu budou i protipovodňová opatření, která ochrání okolní domy. Zároveň vznikne atraktivní pobytová zóna, kde budou moci obyvatelé i návštěvníci trávit čas u vody.

„Místem navíc protéká voda z vrchlické vodní nádrže, která slouží jako zásobárna pitné vody pro široké okolí. Díky státní podpoře došlo také k rozsáhlému odkanalizování oblasti podél toku. Výsledkem by mělo být, že tudy poteče oprava čistá voda,“ říká starosta města.

O projektové přípravě další etapy, která bude pokračovat od Nových Mlýnů k Tellero-vu cukrovaru a ulici Potoční, by se mělo rozhodnout nejpозději v příštím roce.

„Aktuálně také zvažujeme další etapu revitalizace – obnovu jezu u Wagenknechtova mlýna, který se nachází přibližně 400 metrů proti proudu. Umožnila by návrat hladiny vody do původního stavu, což by výrazně zlepšilo podmínky pro místní faunu. V této části žije například ledňáček, různé druhy ryb a raci,“ vysvětluje Seifert.

Zvýšená hladina by podle něj navíc umožnila opětovné napájení historického náhonu, který je už více než deset let suchý. Tento náhon lemoval takzvanou Královskou procházku a v minulosti zásoboval Nové Mlýny. Po po-

„S městem jsme spolupracovali například na pořízení elektrického vysavače odpadků Glutton, určeného k úklidu veřejných prostranství, jež jsme v hodnotě přes půl milionu korun zakoupili v roce 2021 a slouží v ulicích města dodnes,“ říká Roman Grametbauer, manažer pro udržitelnost Philip Morris ČR. Ještě předtím firma podporovala také provoz předchozího elektrického vysavače.

„Spolupodíleli jsme se i na financování elektrifikace Palackého náměstí v historickém centru města, kde se pravidelně konají společenské a kulturní akce, či jsme byli, jako lokální firma s výrobním závodem v části Sedlec, zapojeni do putovní výstavy Udržitelnost & Civilizace, která se letos na přelomu května a června konala u chrámu svaté Barbory,“ dodává Grametbauer.

Aktuálně probíhají jednání o spolufinancování svozového elektrovozidla značky ADDAX, které město potřebuje pořídit do vozového parku Technických služeb. „Pro příští rok diskutujeme s městem i další potenciální projekty mající pozitivní vliv na Kutnou Horu a lokální komunitu jako takovou,“ uvádí Grametbauer.

Kutnohorský závod předního výrobce a prodejce tabákových výrobků v zemi, je uhlíkově neutrální. Vliv na to měly i projekty přechodu ze zemního plynu na tepelná čerpadla, poháněná elektřinou. „U elektřiny využíváme kompenzaci emisí nákupem certifikátů o původu elektřiny z obnovitelných zdrojů, a to s garancí OTE ve výši celé roční spotřeby elektřiny. Emise ze zbytku používaných paliv se vyrovnávají offsetovými projekty na úrovni skupiny Philip Morris International,“ vysvětluje Grametbauer. V závodu postupně obměňují i osobní vozidla a nahrazují je za ty na hybridní, plug-in hybridní a elektrický pohon. Do konce roku by tak měla

Říčka Vrchlice která, protéká i pod panoramatem kutnohorských památek, by se měla díky revitalizaci dostat do svého původního koryta. Tím se posílí fauna i flóra. Přímo ve městě bude sloužit i jako rekreační prvek.

Foto: Shutterstock

v příštím roce podaří představit cestu na dalších 10 let,“ říká Seifert.

Současně město zahájilo investici s nákladem přes 100 milionů korun do revitalizace toku řeky Vrchlice. Tento projekt je ale pouze začátkem řady dalších kroků, které povedou k zadržování vody v krajině, spolu s využíváním srážkových vod.

„Kutná Hora má jeden přirozený handicap – vzhledem ke své poloze jí chybí větší vodní tok. Městem ale protéká malebná řeka Vrchlice, která se vine údolím. Toto území je z hlediska

vodních, kdy byl jez stržen, zůstal náhon bez vody – a tím zaniklo i místo, které bylo po generace součástí života Kutnohořanů.

Odpovědné aktivity Philip Morris

Udržitelnost je také strategickým cílem společnosti Philip Morris ČR, která je generálním partnerem projektu „UNESCO spojuje“. Její aktivity se zaměřují jak na provozní inovace v rámci kutnohorského výrobního závodu, tak na projekty s přímým přesahem do života města a jeho obyvatel.

celá flotila disponovat alternativním pohonem.

Šetrně ve Philip Morris nakládají i s vodou. „Neustále přicházíme s nejrůznějšími vylepšeními, jak snížit spotřebu pitné vody. Mezi ně patří zavedení automatických myček na mytí částí strojů, při kterém je dosaženo mnohem nižší spotřeby než při mytí manuálním, a ušetří se tak desetitisíce litrů vody,“ říká Grametbauer s tím, že využívají i dešťovku. Udržitelně pracují i s odpady. „Drtivá většina míří na recyklaci, zbytkové množství k energetickému využití,“ dodává.

Anketa

Alena Dušková

alena.duskova@economia.cz

Město má rezervy zejména v infrastruktuře, shodují se Kutnohořané

Od revoluce a zapsání na seznam UNESCO před třiceti lety ušla Kutná Hora dlouhou cestu. Někteří obyvatelé si možná ještě pamatují historické domy v centru podepřené dřevěnými kůly, všudypřítomnou šed, oprýskané fasády, rozbité chodníky a památky, které už nutně volaly po opravě.

Provinciální maloměsto se za dekády změnilo v půvabné místo, které čerpá z cestovního ruchu a jehož romantická zákoutí dnes umisťují na sociální síť tisíce turistů z celého světa. Kdo v Kutné Hoře žije, nevnímá jen pokrok, ale i slabá místa. Kde vidí silné stránky i rezervy lidí, kteří město spravují, bydlí v něm nebo ho kultivují?

- 1. Kam by měla Kutná Hora v následujících letech směřovat?**
- 2. Kde vidíte stále nedostatky, slabá místa?**
- 3. Kde je prostor ke zlepšení?**

Lukáš Seifert

starosta Kutné Hory

1. Na to, kam by měla Kutná Hora směřovat v následujících dvou dekádách, nejlépe odpoví nově připravovaný strategický plán města, který vychází z ohromného množství dat a datových podkladů. Naším cílem je budovat město krátkých vzdáleností, ve kterém se dobře žije a které tvoříme právě pro občany. Chceme z Kutné Hory rezidenční město, které ale nerezignuje na potřeby průmyslu. Musíme být schopni zajistit kvalitní služby a vytvářet přívětivé podnikatelské prostředí, protože právě tuto roli má město zastávat, nikoli suplovat to, co už patří do tržního hospodářství.

2. Dlouhodobě bojujeme s vnitřním dluhem v oblasti infrastruktury. Kde je ale problém ještě palčivější, jsou školy a podmínky, ve kterých se naše děti vzdělávají. Nicméně podařilo se nám nastartovat tolik potřebné změny, zlepšujeme školní stravování, investice do škol jsou obrovské a stejně tak se zaměřujeme na potřebné a seniory.

3. Chceme, aby se nám v Kutné Hoře dobře žilo. Aby to bylo město, které dýchá, žije. A aby bydlit v Kutné Hoře znamenalo i bydlit na dobré adrese.

Dušan Lapáček

zakladatel a majitel firmy Lepor

1. Z mého pohledu je směřování Kutné Hory historicky dáno. Toto středověké město je nadále předurčeno k rozvoji turistického ruchu včetně nabídky služeb, které s tím souvisí.

Vzhledem k tomu, že naše firma Lepor má rovněž 30 let, stejně jako zápis Kutné Hory na seznam UNESCO, pamatují si, co vše se od roku 1995 podařilo v krásném, leč tehdy kulturně mrtvém městě nastartovat a uvést v život. Například hudební festival Operní týden (1995), Kutnou Horu magickou (2008), následně celoprázdninový festival Kutnohorské léto (2009)

a tak dále. U zrodu výše uvedených i mnoha dalších aktivit Lepor přiložil ruku k dílu a pomohl nejen s propagací, tiskem, grafikou, ale i finančně. Myslím, že se spousta dobrého podařilo – kulturního vyžití je dnes ve městě dostatek, a to nejen pro turisty.

2. Vstupními branami do města jsou pro mnoho návštěvníků obě hlavní nádraží. Jak to vlakové, tak autobusové má dle mě co zlepšovat – chybí prodej rychlého občerstvení, přímá turistická linka k chrámu svaté Barbory, bankomaty i lepší sociální zázemí.

Dále koncentrace supermarketů ve městě ovlivnila ekonomiku a obchodní ruch historického centra Kutné Hory – například Tylova ulice a domy na náměstí U Budíka a U tří pávů nebo zbouraný hotel Černý kůň nejsou dnes dobrou vizitkou.

3. V každém Kutnohořanovi. Ve vzájemné komunikaci místních občanů, podnikatelů a představitelů města. Kutná Hora má svůj genius loci, který by bez umu těch, kteří ve městě žijí, tvoří a vzájemně spolupracují, nebyl tím, čím je. To je dle mě cesta, jak dnes i v budoucnu postupně plnit pomyslnou stříbrnou pokladnici pro lepší život v Kutné Hoře.

Kateřina Špalková

místostarostka Kutné Hory

1. Kutná Hora má před sebou jasný směr. Já se věnuji převážně oblasti sportu, cestovnímu ruchu a kultuře. Zahájili jsme rozsáhlé rekonstrukce městských sportovišť, vytváříme nová, věnujeme se převážně těm, která mohou využívat místní školy k pravidelnému sportování i hodinám tělocviku. Vznikla u nás nová organizace, jejímž cílem není pouze správa sportovišť jako takových, ale především rozvoj pohybu napříč generacemi.

Postupnými kroky chceme dosáhnout toho, aby se pohyb stal přirozenou součástí každodenního života všech věkových kategorií.

Foto: Shutterstock

2. Rezervy stále vidíme v infrastruktuře, která byla dlouhá léta zanedbávána – od komunikací až po městské nemovitosti. Jejich obnovu či rekonstrukci jsme sice odstartovali ve velkém, ale čeká nás ještě mnoho práce. Významným tématem zůstává také doprava, a to nejen automobilová. Daří se nám vyjednávat o rekonstrukci vlakového i autobusového nádraží, což je krok, který vnímám jako klíčový pro další rozvoj města.

3. Prostor ke zlepšení stále vidím třeba v nedostatku ubytovacích kapacit. V dalších letech bych se chtěla soustředit i na aktivity, které podporují udržitelný turismus, to je výzva, na kterou jsme se dosud příliš nesoustředili.

Josef Kremla

historik a kurátor
v Českém muzeu stříbra

1. Kutná Hora letos slaví 30 let od zápisu na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Za těch 30 let se zde povedlo mnohdy až neuvěřitelné množství práce na záchraně architektonického dědictví, včetně značné části „obyčejných“ domů v historickém centru. Členství v takto prestižní společnosti přináší pochopitelně řadu benefitů v čele s výraznou turistikou. A ta na oplátku zcela nemilosrdně odhaluje bolavá místa našeho města.

2. Parkování – zahraniční turisté přijedou obvykle vlakem (zapojení města do PID byl skvělý počin), ale domácí, případně ti ze sousedních měst, používají většinou své automobily. Město stále ještě nemá vybudovaný systém zachytávání parkovišť, za posledních 10 let nevznikla jediná nová parkovací plocha. Co to přináší, si asi dokáže každý představit.

Ubytování – je jasné, že Kutná Hora profituje, ale zároveň i trpí blízkostí Prahy. Dnes ta cesta trvá hodinu, takže se z nás stalo město na jednodenní výlet. Na druhou stranu představa (podnikatelé prominou), že by zde chtěl někdo ubytovat zájezd nebo školní výlet? Neřešitelné.

Kultura v Kutné Hoře – „šílené“. Kdyby se někdo pokusil sepsat nabídku kulturních aktivit, co se tady dělo třeba jen přes prázdniny, tak má práci na několik dní. „Domorodci“ sice stále remcají, že se tu nic neděje, ale ta porce výstav, přednášek, koncertů, divadelních představení, nočních prohlídek památek... – to je něco neuvěřitelného. A ta nabídka je velice pestrá po celý rok. Aktuálně mám srovnání s jarními Českými Budějovicemi, kde je v březnu otevřené vlastně pouze muzeum. Zatímco u nás se o návštěvníka celoročně, obrazně řečeno, perou dvě velká krajská muzea, dvě farnosti,

ti, tři organizace zřizované městem, několik soukromých muzeí a řada jednorázových akcí, mnohdy již si letitou tradicí.

3. Co bych si pro naše město přál? Jedno velké zachytané parkoviště dole pod městem, aby návštěvníci proudili přes celé město k chrámu sv. Barbory a zase zpět, což by pomohlo k oživení řady obchůdků, a ideálně zákaz vjezdu do větší části centra. Funguje to jinde, musí to fungovat i u nás. Ale stav, že si zaparkuji na náměstí, abych si došel pro kávu do kelímku, mi přijde neadekvátní. Uznávám ale, že to celé vidím ze své úzké perspektivy a že jiné spoluobčany trápí třeba úplně jiné problémy – doktoři, silnice, málo supermarketů, kriminalita. Ale stejně se tu máme nádherně.

Denisa Sýkorová

external affairs executive
ve Philip Morris ČR

1. Kutná Hora, která je často vnímána jen jako cíl turistů, by i podle současných představitelů města měla směřovat k městu, ve kterém se především žije dobře jeho obyvatelům. To znamená například zajištění dostatku míst v kvalitních školách různých úrovní, dostupného bydlení, pracovních příležitostí, přístup k vyžití ve volném čase nebo pestrou gastronomií. Tyto oblasti vnímám minimálně jako dostatečné, navíc se neustále zlepšují a vyvíjejí a to nahrává také kvalitě služeb.

2. Slabinou je doprava, a to ani ne tak četnost spojů a dostupnost, jako spíše podoba hlavního vlakového nádraží v Sedlci a autobusového nádraží v centru města. I přes časté diskuse jsem zatím konkrétní výsledky nezaznamenala.

3. Jako Kutnoharačka vidím jeden smutný trend. Mnoho malých provozoven a krámků přímo v centru města nevydrží, zavírají, a tak je tu mnoho nebytových prostor dlouhodobě nevyužitých. Tomu pak odpovídá často i samotný stav těchto domů, které chátrají. I když je pro každého určitě pohodlnější zajet si autem k velkému obchodnímu centru, mám ráda malé obchůdky, které provozují místní a které tu nejsou jen pro turistický ruch, ale i pro občany Kutné Hory. Přitom v takových místech se nemusí jen prodávat, mohou to být například řemeslné dílny se skutečnou ukázkou poctivé lidské práce, prodejny, výroby nebo opravy. Některé první vlašťovky tu jsou, a to hlavně co se týká řemeslných pekáren, čokoládoven nebo přípravy kávy. Určitě bych byla pro to, aby se ve městě už neotvíral další supermarket.